

Spółeczność praktyków i wymiana doświadczeń

Tworzenie przestrzeni dla wykładowców uczelni wyższych, umożliwiającej wymianę doświadczeń i dzielenie się dobrymi praktykami.

Wyłączenie odpowiedzialności:
Finansowane przez Unię Europejską.
Wyrażone poglądy i opinie stanowią
wyłącznie poglądy autora (autorów)
i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy
Unii Europejskiej lub Narodowej Agencji
(NA). Ani Unia Europejska, ani NA nie
ponoszą za nie odpowiedzialności.

Cele nauczania

W skrócie

- Zdefiniowanie wartości społeczności praktyków (CoP) w kontekście wdrażania sztucznej inteligencji.
- Wskazanie praktycznych metod dzielenia się wskazówkami, porażkami i sukcesami związanymi ze sztuczną inteligencją.
- Omówienie strategii przełamywania barier między jednostkami organizacyjnymi oraz strachu przed oceną.
- Opracowanie prostych ram wymiany wiedzy na temat sztucznej inteligencji na poziomie wydziałowym lub międzyuczelnianym.
- Wspieranie kultury „krytycznego optymizmu” w odniesieniu do narzędzi sztucznej inteligencji w naukach humanistycznych.

Dlaczego potrzebujemy społeczności:

efekt silosu – kluczowe pojęcia i definicje

- **Wyzwanie:** aktualizacje w dziedzinie sztucznej inteligencji pojawiają się co tydzień. Poszczególni wykładowcy mają trudności z nadążaniem za zmianami.
- **Ryzyko:** bez wymiany informacji powtarzamy te same błędy (np. nieskuteczne polecenia, niewykryte halucynacje).
- **Luka humanistyczna:** dyskusje na temat sztucznej inteligencji często zdominowane są przez dziedziny STEM. Nauki humanistyczne potrzebują osobnej przestrzeni do dyskusji na temat:
 - etyki i uprzedzeń
 - kreatywności i autorstwa
 - analizy krytycznej i generowania treści
- **Rozwiązanie:** Inteligencja zbiorowa > indywidualna wiedza specjalistyczna.

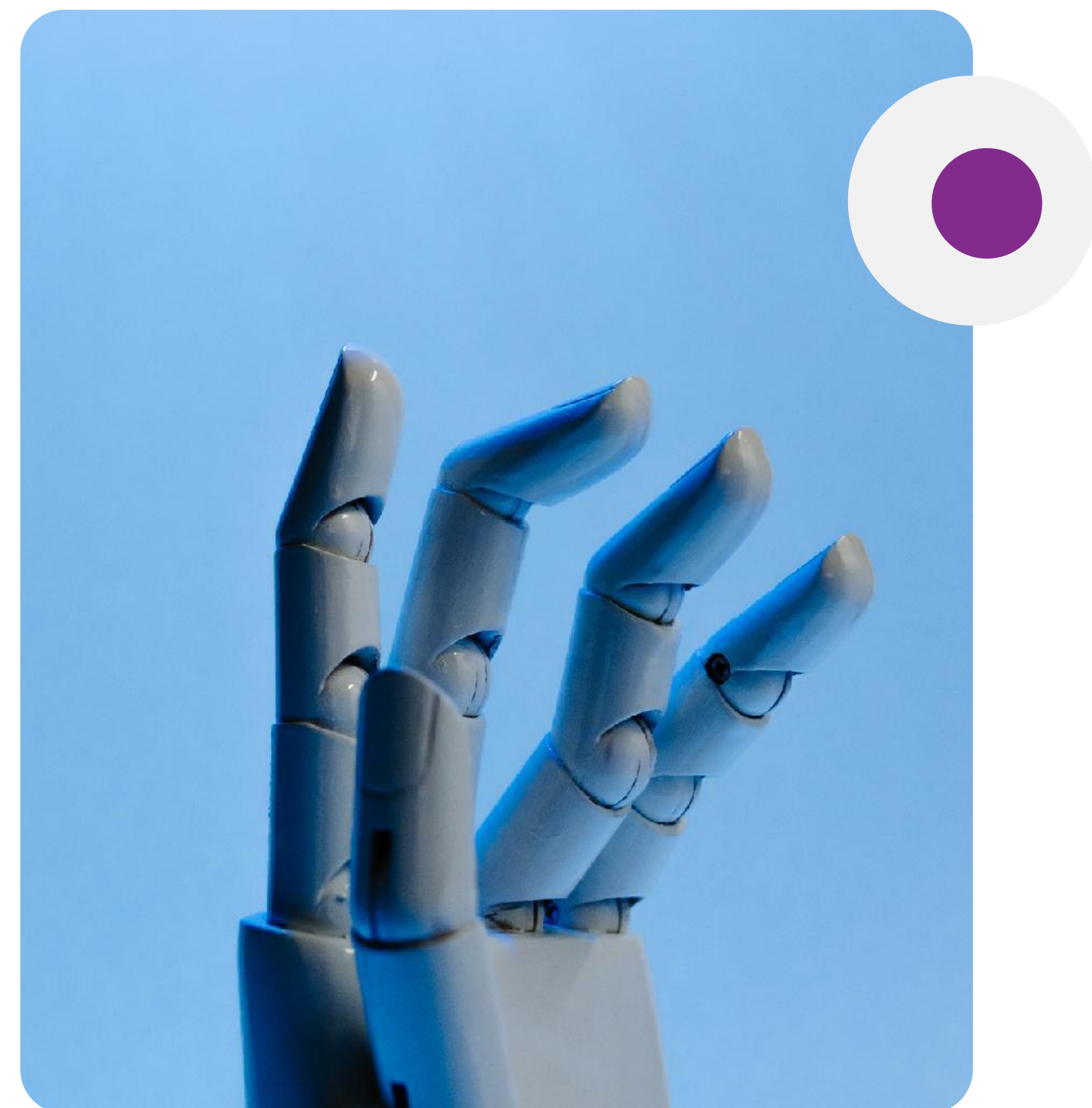
Definicja społeczności praktyków (CoP)

Społeczność praktyków (CoP) to nie tylko spotkanie; to grupa osób, które:

1. łączy wspólna troska lub pasja (sztuczna inteligencja w edukacji);
2. pogłębiają swoją wiedzę poprzez stałą wymianę poglądów;
3. tworzą wspólne zasoby.

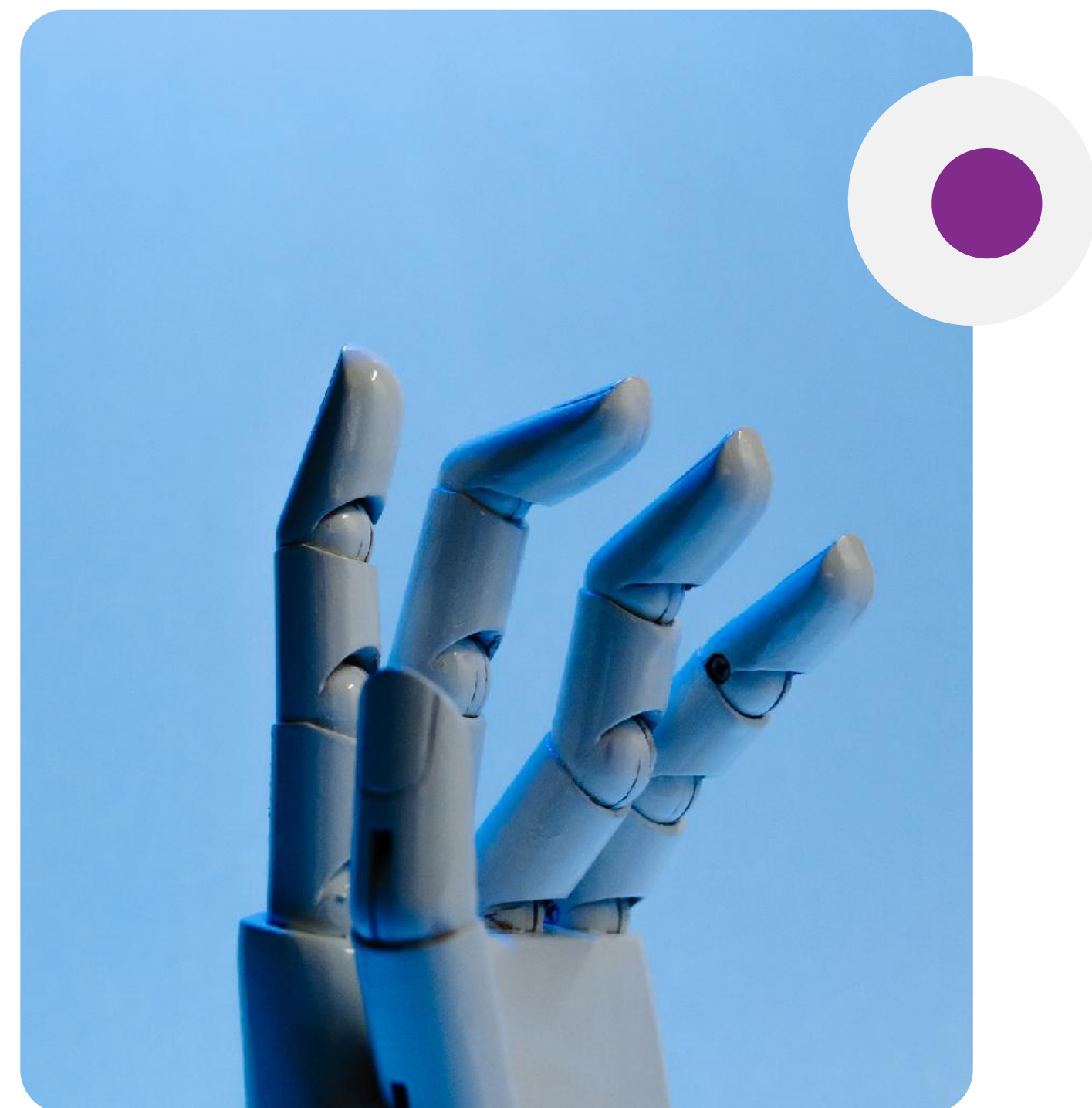
Kluczowe cechy społeczności praktyków zajmujących się sztuczną inteligencją:

- **Bezpieczeństwo psychologiczne:** bezpieczna przestrzeń, w której można przyznać się, że „nie wiem” lub „nawaliłem”.
- **Interdyscyplinarność:** historycy uczą się od lingwistów; socjologowie uczą się od filozofów.
- **Zorientowanie na działanie:** skupienie się na dzieleniu się narzędziami, a nie tylko narzekaniu na problemy.

Dlaczego właśnie teraz warto tworzyć społeczności praktyków?

- Szybkie tempo zmian w dziedzinie sztucznej inteligencji sprawia, że poszczególnym wykładowcom trudno jest nadążyć za nowymi narzędziami, zagrożeniami i najlepszymi praktykami. Społeczności praktyków ograniczają powielanie wysiłków i przyspieszają proces uczenia się dzięki wspólnemu doświadczeniu, umożliwiając świadome i etyczne wdrażanie sztucznej inteligencji w naukach humanistycznych.
- Społeczności praktyków przenoszą nas od izolowanych eksperymentów do zbiorowej inteligencji. Dzielenie się porażkami i sukcesami normalizuje krzywą uczenia się i buduje kulturę zaufania, która wspiera krytyczne i kreatywne wykorzystanie sztucznej inteligencji.
- Społeczność praktyków to grupa osób, które łączy zainteresowanie lub pasja do danego tematu i które pogłębiają swoją wiedzę poprzez stałe interakcje. W tym kontekście wspólnym celem jest odpowiedzialne, skuteczne i sprawiedliwe wykorzystanie sztucznej inteligencji w nauczaniu i badaniach w dziedzinie nauk humanistycznych.
- Skuteczne społeczności praktyków są zorientowane na cel, kierowane przez swoich członków i nastawione na działanie. Tworzą zasoby wielokrotnego użytku (podpowiedzi, kryteria oceniania, studia przypadków), wspólnie rozwiązują problemy i wspierają rozwój zawodowy w dłuższej perspektywie.

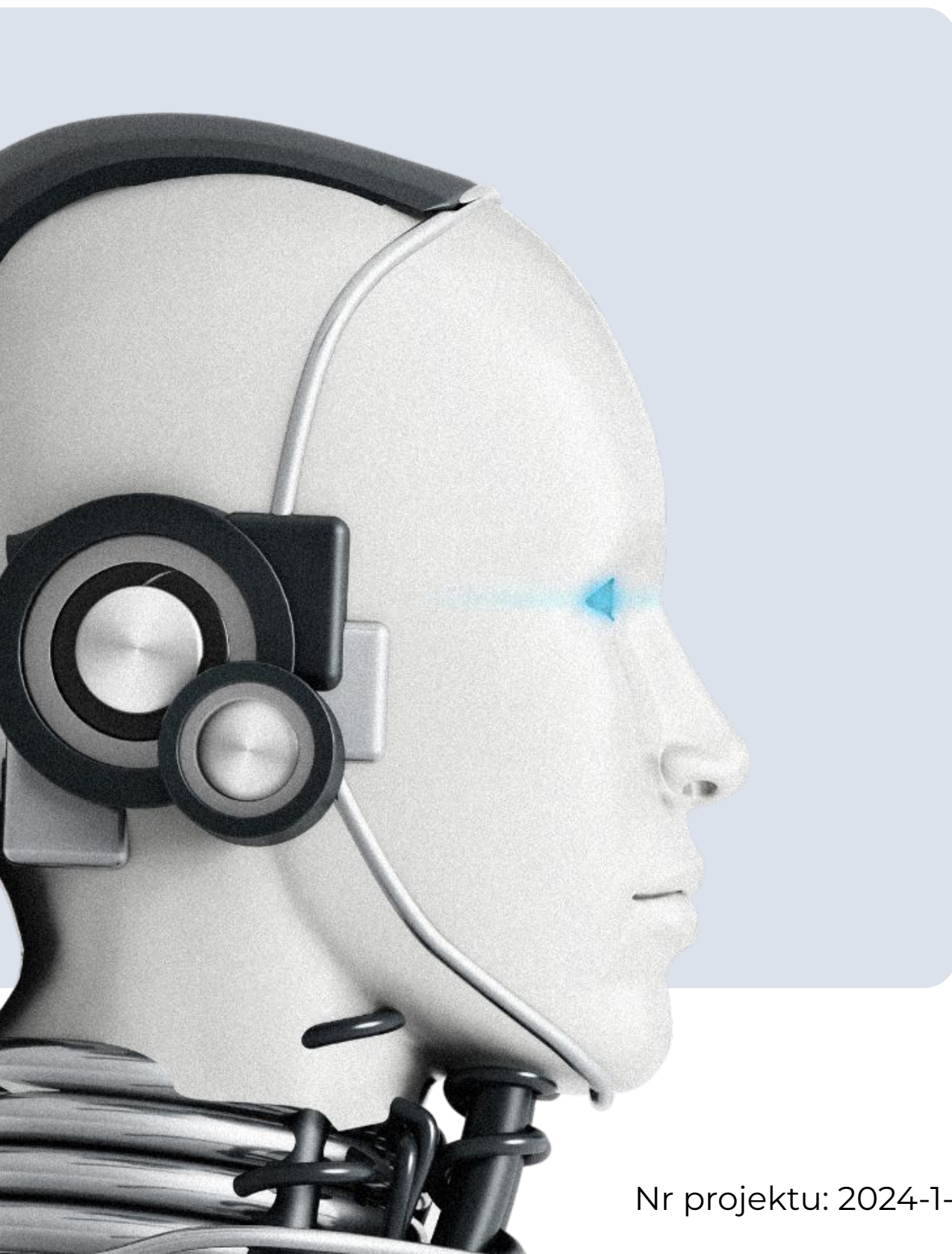
Ćwiczenie:

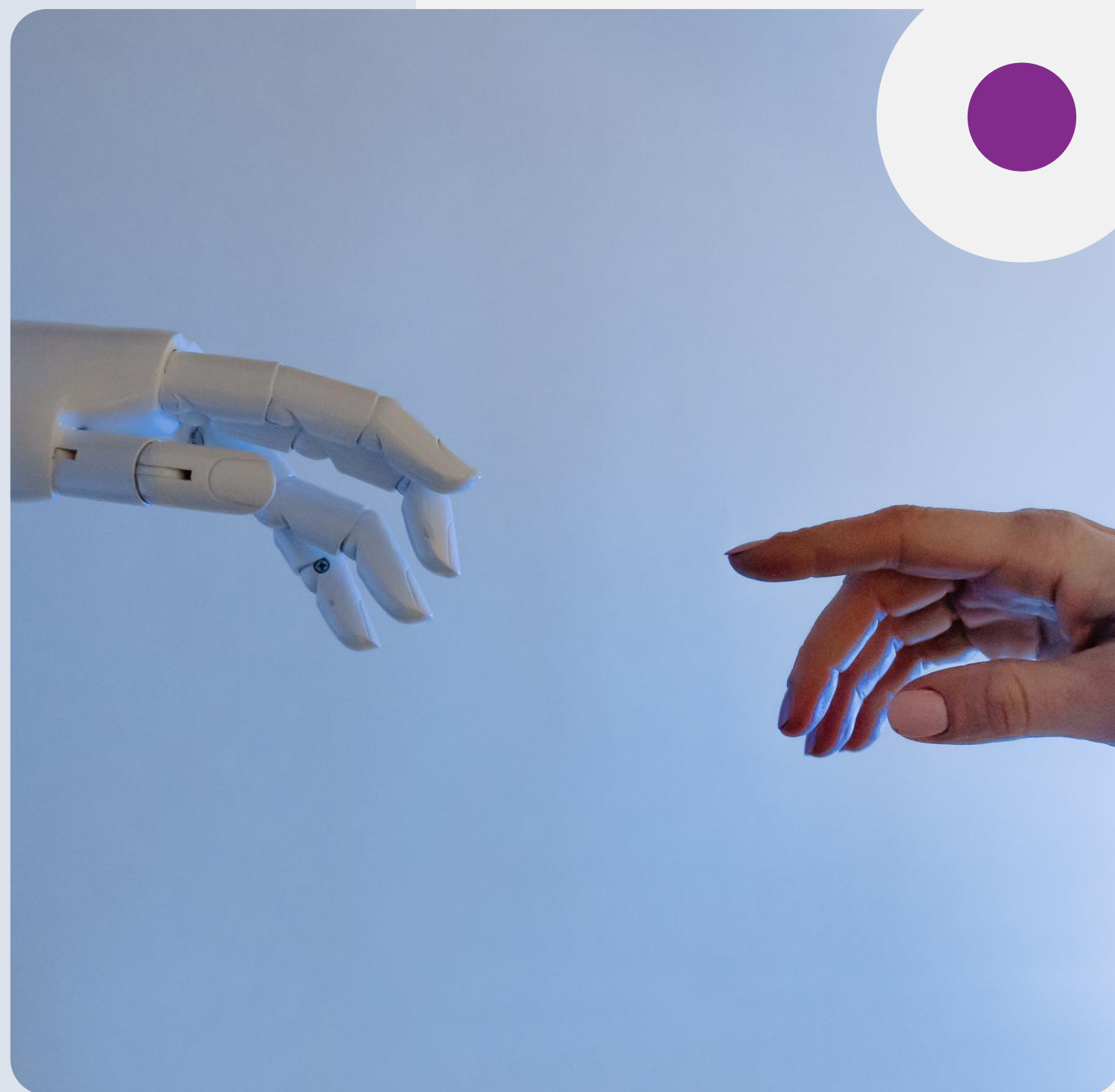
„Spowiedź dotycząca AI”

ZADANIE: Zwróć się do partnera lub skorzystaj z czatu.

Podziel się jedną wpadką lub nieporozumieniem związanym z AI:

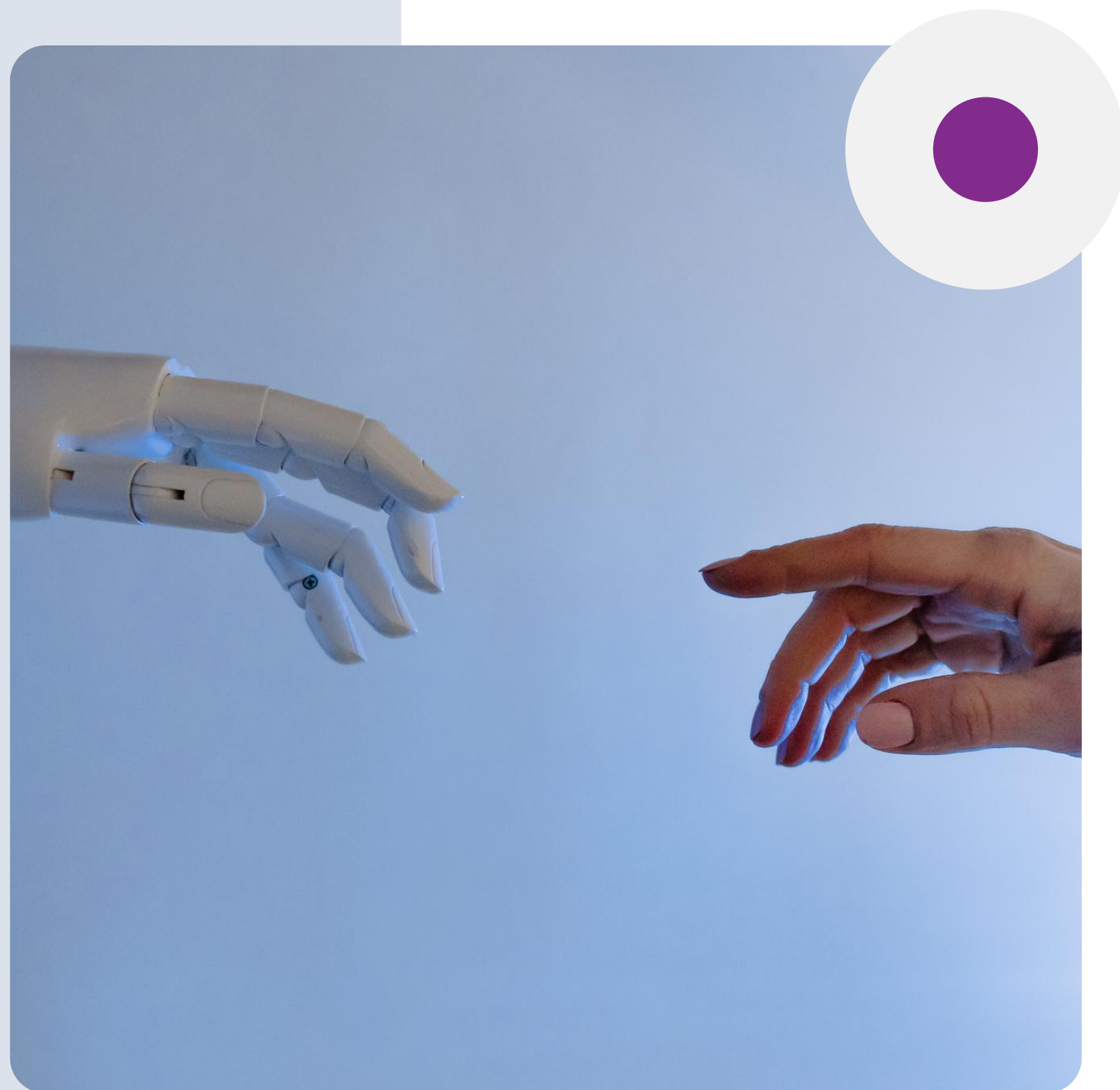
- Prompt, który nie zadziałał.
- Praca studenta, która wprowadziła Cię w błąd.
- Dylemat etyczny, którego nie udało Ci się rozwiązać.
- Często słyszymy tylko o „superużytkownikach”, którzy robią niesamowite rzeczy. To może być zniechęcające. Podziel się porażką lub sytuacją, która Cię zdezorientowała.
- Dzięki temu zdajemy sobie sprawę, że technologia nie jest doskonała i że mierzymy się z podobnymi problemami. Buduje to zaufanie niezbędne w każdej społeczności.
- W parach lub trójkach podzielcie się jedną porażką związaną ze sztuczną inteligencją lub nierozwiązanym dylematem (np. sfabrykowane cytaty, które przeszły przez sito oceny, stroniczość w listach lektur lub niejasne ujawnianie informacji przez studentów).
- Jako grupa wskażcie, co pomogłoby zapobiec temu problemowi lub go rozwiązać (np. lista kontrolna, dodatkowe kryterium oceny, jaśniejsze zasady). Zapiszcie spostrzeżenia we wspólnej przestrzeni roboczej CoP, by zasiać ziarno nowych zasobów.

Proste sposoby na rozpoczęcie wymiany doświadczeń

- **Grupy ds. studiów przypadków:** prezentacja anonimowych przypadków dotyczących studentów.
- **Wspólne eksperymenty:** dwóch wykładowców z różnych dziedzin realizuje to samo zadanie związane ze sztuczną inteligencją i porównuje wyniki.
- **Fora studentów i wykładowców:** zapraszanie studentów do społeczności praktyków (CoP), by wyjaśniali, w jaki sposób wykorzystują sztuczną inteligencję (radykalna przejrzystość).
- **Zewnętrzni eksperci:** zapraszanie ekspertów technicznych do udzielania odpowiedzi na konkretne pytania z zakresu nauk humanistycznych.

Pokonywanie barier w budowaniu społeczności

BARIERA 1: **Czas.**

- Presja czasu, nierówny dostęp do sztucznej inteligencji oraz odizolowanie poszczególnych jednostek organizacyjnych mogą ograniczać wymianę międzydyscyplinarną.
- ROZWIĄZANIE: uwzględnianie tematu w trakcie spotkań (np. można poświęcić pierwszych 10 minut zebrania wydziałowego na „poradę miesiąca dotyczącą sztucznej inteligencji”).

BARIERA 2: **Strach przed oceną/Syndrom oszusta.**

- Strach przed oceną zniechęca do dzielenia się błędami lub niepewnością, nawet jeśli oferują one najbogatsze możliwości uczenia się.
- ROZWIĄZANIE: kierownictwo musi dawać przykład otwartości w zakresie swoich słabych stron. Starsi profesorowie powinni jako pierwsi dzielić się swoimi porażkami.

BARIERA 3: **Konkurencja instytucjonalna.**

- Obowiązujące zasady i zachęty mogą być niejasne: wykładowcy mogą nie mieć wytycznych dotyczących ujawniania informacji o AI, oczekiwań dotyczących jej wykorzystywania przez studentów lub sposobu dokumentowania i oceny etapów weryfikacji.
- ROZWIĄZANIE: postrzeganie kompetencji w zakresie AI jako wspólnego atutu wydziału, a nie indywidualnego wyścigu.

Ćwiczenie:

Znajdź rozwiązanie:

SCENARIUSZ:

Wykładowca historii podejrzewa, że 50% studentów z jego grupy skorzystało z pomocy sztucznej inteligencji przy pisaniu prac semestralnych, a program nauczania jest niejasny w tej kwestii. Wydział jest podzielony: niektórzy chcą oblać studentów, inni twierdzą, że to wina wykładowcy.

DYSKUSJA:

- Pod jakimi względami społeczność praktyków poradziłaby sobie z tą sytuacją lepiej niż komisja dyscyplinarna?
- Jakie zasoby mogłaby zapewnić społeczność praktyków, jeszcze zanim do tego doszło?
- Opracuj trzypunktowy plan działania dla wydziału.
- Podzielcie się na niewielkie grupy. Każda grupa w ciągu 10 minut opracowuje jeden krótki materiał wielokrotnego użytku: szablon promptów uwzględniający stronniczość, mini-listę kontrolną do weryfikacji lub oświadczenie ujawniające wykorzystanie AI, które studenci będą mogli dołączać do swoich prac.
- Grupy przesyłają zasoby do wspólnej bazy zadań. Po zakończeniu sesji moderator weryfikuje i rozsyła wszystkim uczestnikom skonsolidowany pakiet.

Dlaczego nauki humanistyczne powinny **przewodzić społecznościom praktyków (CoP)**

- Nauki humanistyczne są ekspertami w zakresie:
 - krytycznego myślenia,
 - etyki i rozumowania moralnego,
 - oceny źródeł i kontekstu.
- Ludzie z branży „technicznej” tworzą narzędzia; ludzie z branży „humanistycznej” określają, jak narzędzia te wpisują się w społeczeństwo.
- Społeczność praktyków (CoP) w centrum procesu wdrażania technologii stawia wartości ludzkie.
- Sztuczna inteligencja jest często przedstawiana jako umiejętność techniczna. Tak nie jest. To wyzwanie językowe i etyczne.
- Dzięki społeczności praktyków kierowanej przez humanistów nie pytamy tylko „Jak korzystać z tego narzędzia?”, ale „Czy powinniśmy z niego korzystać i co to oznacza dla ludzkiego uczenia się?”.

Korzyści dla nauk humanistycznych

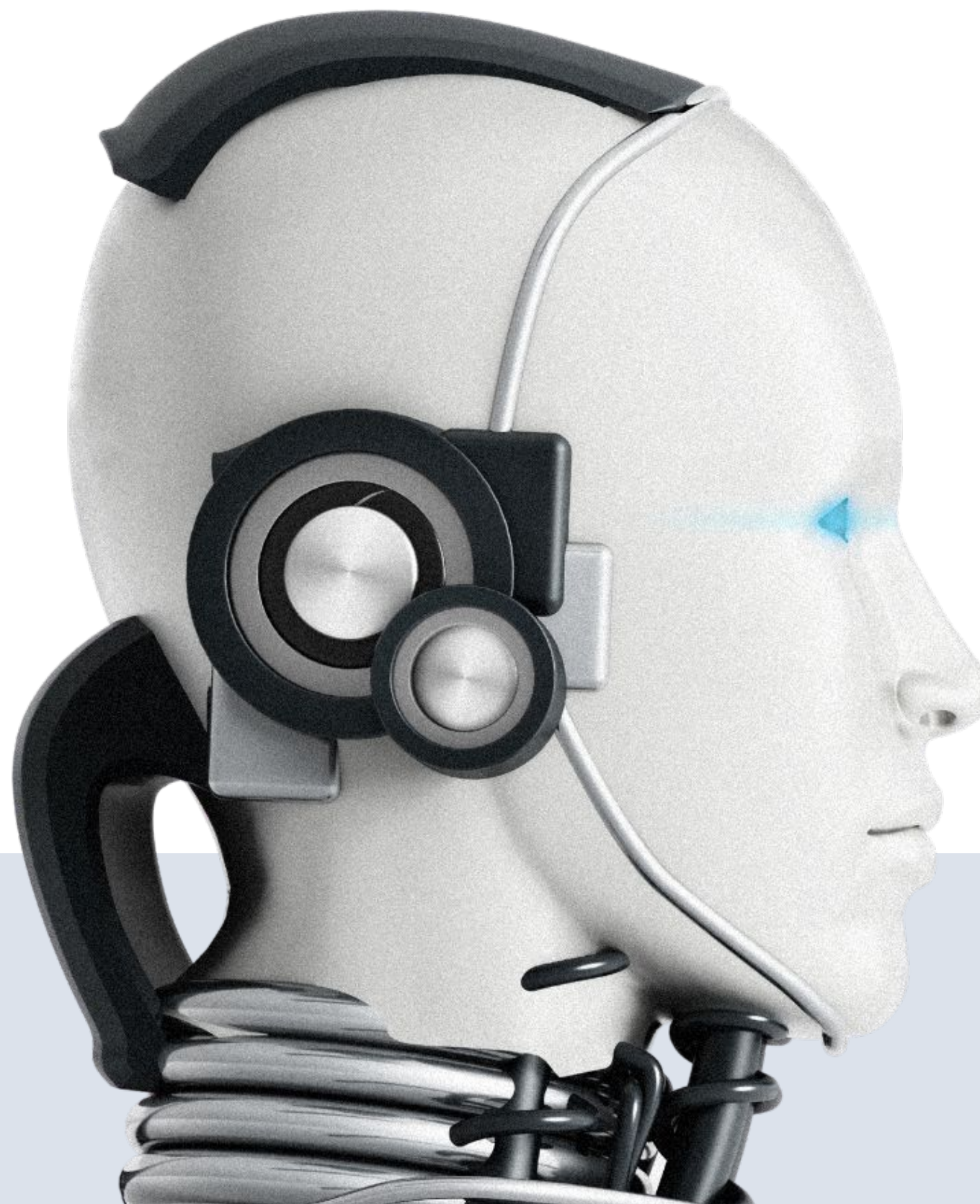
- Społeczności praktyków (CoPs) zapewniają szybki dostęp do metod dostosowanych do konkretnych dyscyplin (takich jak ocena wyników pracy sztucznej inteligencji w interpretacji historycznej, krytyce literackiej czy analizie kulturowej).
- Członkowie społeczności wspólnie opracowują zadania, które rozwijają umiejętność oceny oraz świadomość etyczną w kontekstach, w których wykorzystuje się sztuczną inteligencję.
- Wspólne zasoby zmniejszają obciążenie pracą (zbiory promptów, listy kontrolne do weryfikacji), a refleksyjny dialog wzmacnia rzetelność naukową, inkluzywność i przejrzystość w wykorzystaniu sztucznej inteligencji w trakcie zajęć.

Praktyczne sposoby przewycięzania barier

- Włączaj czas dla społeczności praktyków (CoP) do istniejących struktur (przeznaczaj pierwszych 10 minut zebrań wydziałowych na „poradę miesiąca dotyczącą sztucznej inteligencji”).
- Wykorzystuj kanały asynchroniczne (Teams/Slack/wspólne dyski) do szybkiego zadawania pytań i udostępniania materiałów.
- Liderzy powinni dawać dobry przykład, dzieląc się własnymi nieudanymi pomysłami lub zmianami w lekcjach.
- Opowiadaj się za równym dostępem do narzędzi i ukierunkowanym rozwojem zawodowym, przedkładając krytyczną ocenę nad nowe narzędzia.

Proste mechanizmy udostępniania

- **Baza zadań:** wspólny folder, w którym wykładowcy umieszczają sprawdzone zadania i schematy lekcji, opatrzone tagami według dyscypliny i celu nauczania (np. wykrywanie stronniczości, weryfikacja cytatów).
- **Spotkania w trakcie przerwy obiadowej:** krótkie, nieformalne sesje poświęcone jednej nowej koncepcji lub zadaniu.
- **Recenzje koleżeńskie:** współpracownicy poddają testom obciążeniowym oceny zintegrowane z AI przed ich wdrożeniem, by wykryć luki i ryzyko stronniczości.
- **Wspólne eksperymenty:** współpracownicy wykonują to samo zadanie z wykorzystaniem AI na różnych zajęciach, porównują wyniki i wspólnie opracowują wytyczne.
- **Fora studentów i wykładowców:** proszenie studentów o pokazanie, w jaki sposób korzystają z AI, dzięki czemu można poznać ukryte praktyki i potrzeby.

Etyka, sprawiedliwość, inkluzywność w społecznościach praktyków (CoP)

- Skupiaj się na różnorodnych głosach i zapewniaj dostępne formaty. Przeciwdziałaj nierównościom cyfrowym poprzez działania na rzecz dostępu do narzędzi i szkoleń.
- Zachęcaj do ujawniania informacji i krytycznej refleksji nad wpływem sztucznej inteligencji na znaczenie, stronniczość, kreatywność i autorstwo.
- Wdrażaj praktyki uwzględniające stronniczość: wymagaj wielu perspektyw, lokalnej wiedzy naukowej, a w stosownych przypadkach także źródeł nieanglojęzycznych.
- Traktuj wyniki działania chatbotów jako wskazówki prowadzące do źródeł, a nie jako same źródła.

Dlaczego nauki
humanistyczne
powinny
**przewodzić
społecznościom
praktyków (CoP)**

Co-funded by
the European Union

1. **IDENTYFIKACJA:** znajdź 2–3 współpracowników, którzy interesują się sztuczną inteligencją (nie tylko ekspertów).
2. **POCZĄTEK:** umów się na 20-minutową pogawędkę przy kawie. Bez ustalonego planu, po prostu: „Jak sobie radzisz ze sztuczną inteligencją?”.
3. **DZIELENIE SIĘ:** wyślij jeden przydatny materiał lub wskazówkę na listę mailingową swojego działu.
4. **TWORZENIE:** załóż wspólny folder o nazwie „Materiały dotyczące sztucznej inteligencji” i zaproś innych do dzielenia się treściami.

Małe kroki tworzą kulturę.

- Nie potrzebujesz zgody dziekana, by założyć społeczność praktyków.
- Zaczyna się od kawy. Zaczyna się od wspólnego folderu.
- Znajdź swoich „sojuszników w dziedzinie sztucznej inteligencji”. Trzy osoby już tworzą społeczność. Nr projektu: 2024-1-BG01-KA220-HED-000249185

Interaktywne angażowanie

[Rozpocznij ćwiczenie](#)

Źródła

1. Wenger, E., McDermott, R. i Snyder, W. M. (2002). *Cultivating communities of practice: A guide to managing knowledge*. Boston: Harvard Business School Press.
2. Every Learner Everywhere. (2023). *Communities of Practice Playbook: A Guide to Building Effective Communities of Practice in Higher Education*.
3. Holmes, W., Bialik, M. i Fadel, C. (2023). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Center for Curriculum Redesign.
4. Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M. i Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(1), Article 39.
5. Wilson, A., Wilson, C. i Witthaus, G. (2020). Using a Community of Practice in Higher Education: Understanding the Demographics of Participation and Impact on Teaching. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 32(1), 39-48.

„Przyszłość edukacji nie polega na zastąpieniu ludzkiego umysłu — chodzi o jego odpowiedzialne rozszerzanie. Nie przestawajcie zadawać pytań, nie przestawajcie nauczać, nie przestawajcie się uczyć.”

Konsorcjum:

<https://trustai.unibit.bg/>

Projekt Trust AI